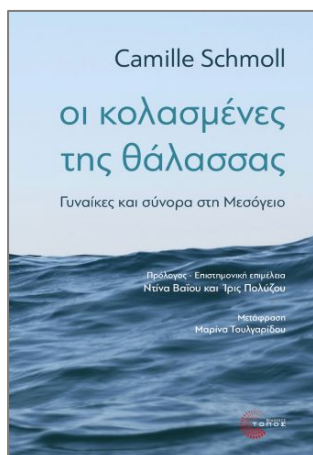

<https://www.fractalart.gr/oi-kolasmenes-tis-thalassas/>

Υπό γραφή | Όταν το σύνορο γίνεται τρόπος ζωής

Γράφει η **Δήμητρα Ντζαδήμα** //

Οι κολασμένες της θάλασσας. Γυναίκες και σύνορα στη Μεσόγειο, Schmoll Camille, μτφ: Τουλγαρίδου Μαρίνα, Επιστημονική επιμέλεια: Βαΐου Ντίνα Πολύζου Ίρις

Το βιβλίο της Camille Schmoll *Οι κολασμένες της θάλασσας. Γυναίκες και σύνορα στη Μεσόγειο* αποτελεί μια από τις σημαντικότερες συμβολές των τελευταίων ετών στις μεταναστευτικές σπουδές και στις σπουδές φύλου. Η συγγραφέας επιχειρεί να ανατρέψει μια μακρόχρονη τάση της σχετικής βιβλιογραφίας, η οποία αντιμετώπιζε τη μετανάστευση κυρίως μέσα από ανδρικές εμπειρίες και κρατοκεντρικές αναλύσεις. Αντί να εξετάζει τα σύνορα ως μηχανισμούς ελέγχου αφηρημένων πληθυσμών, στρέφεται

στις γυναίκες που τα βιώνουν καθημερινά, φωτίζοντας τις συχνά αόρατες όψεις της μεταναστευτικής εμπειρίας.

Η μεγαλύτερη ίσως αρετή του έργου βρίσκεται στην αναθεώρηση της ίδιας της έννοιας του συνόρου. Το σύνορο δεν εμφανίζεται ως μια γραμμή που χωρίζει επικράτειες, αλλά ως μια παρατεταμένη κοινωνική κατάσταση. Οι διαδικασίες ασύλου, τα κέντρα υποδοχής, οι χώροι κράτησης, οι διοικητικές καθυστερήσεις και η αβεβαιότητα συγκροτούν ένα καθεστώς ζωής που διαμορφώνει βαθιά τις ταυτότητες και τις προοπτικές των μεταναστριών. Η έμφαση μετατοπίζεται από τη στιγμή της διέλευσης στη μακρά εμπειρία της αναμονής, της ακινησίας και της διαρκούς διαπραγμάτευσης με τους μηχανισμούς εξουσίας.

Βασισμένη σε πολυετή εθνογραφική έρευνα στη Μάλτα και την Ιταλία, η μελέτη συνδυάζει με επιτυχία την εμπειρική τεκμηρίωση με τη θεωρητική ανάλυση. Οι βιογραφικές αφηγήσεις των γυναικών δεν λειτουργούν ως απλές μαρτυρίες αλλά ως αναλυτικά εργαλεία που αποκαλύπτουν τις αντιφάσεις της σύγχρονης συνοριακής διακυβέρνησης. Η συγγραφέας καταφέρνει να διατηρήσει μια λεπτή ισορροπία ανάμεσα στην επιστημονική απόσταση και την ανθρώπινη εγγύτητα, αποφεύγοντας τόσο τον συναισθηματισμό όσο και τον ψυχρό ακαδημαϊσμό.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η αποδόμηση δύο στερεοτυπικών εικόνων που κυριαρχούν στον δημόσιο λόγο, της γυναίκας ως απόλυτου θύματος και της γυναίκας ως πλήρως χειραφετημένου υποκειμένου. Οι πρωταγωνίστριες του βιβλίου κινούνται διαρκώς ανάμεσα σε συνθήκες ευαλωτότητας και μορφές δράσης, εξάρτησης και αυτονομίας, περιορισμού και δημιουργικής προσαρμογής. Η εμπειρία της μετανάστευσης παρουσιάζεται ως μια σύνθετη διαδικασία μέσα στην οποία οι γυναίκες αναπτύσσουν στρατηγικές επιβίωσης και δίκτυα αλληλεγγύης χωρίς να παύουν να βρίσκονται αντιμέτωπες με πολλαπλές μορφές βίας.

Το βιβλίο αφήνει ορισμένα ερωτήματα ανοικτά, όπως στο γεγονός ότι η έμφαση στη διάσταση του φύλου οδηγεί ορισμένες φορές σε σχετική υποχώρηση άλλων κοινωνικών διαφοροποιήσεων, όπως η τάξη, η θρησκεία ή οι πολιτισμικές ανισότητες μεταξύ των ίδιων των μεταναστριών. Παράλληλα, η γεωγραφική εστίαση στον κεντρικό μεσογειακό διάδρομο περιορίζει εν μέρει τη συγκριτική εμβέλεια των συμπερασμάτων.

Ωστόσο, οι επιφυλάξεις αυτές δεν αναιρούν τη σημασία του έργου. Αντίθετα, αναδεικνύουν τη γονιμότητα μιας μελέτης που κατορθώνει να ανοίξει νέους δρόμους στη συζήτηση για τη μετανάστευση, τα σύνορα και το φύλο. Η Schmoll δεν προσφέρει απλώς μια ακόμη καταγραφή μεταναστευτικών διαδρομών, προτείνει έναν διαφορετικό τρόπο κατανόησης της σύγχρονης Ευρώπης μέσα από τα μάτια εκείνων που βιώνουν τα σύνορά της ως καθημερινή συνθήκη ύπαρξης. Το σύνορο δεν είναι απλώς ένα γεωγραφικό όριο αλλά μια κοινωνική και πολιτική συνθήκη, ένας ιδιαίτερος τρόπος ύπαρξης. Αναδεικνύει, το σύνορο ως καθεστώς αναμονής, ελέγχου, αβεβαιότητας και διαχείρισης των ζωών.

Υπό αυτή την έννοια, το βιβλίο αποτελεί ένα έργο που ξεπερνά τα όρια των μεταναστευτικών σπουδών και συμβάλλει ουσιαστικά στη σύγχρονη συζήτηση για την κινητικότητα, την εξουσία και τις έμφυλες όψεις της κοινωνικής ανισότητας. Η συμβολή του έγκειται στο ότι μας καλεί να μετατοπίσουμε το ερώτημα από το «ποιοι περνούν τα σύνορα» στο «πώς τα σύνορα διαμορφώνουν ζωές, σχέσεις και υποκειμενικότητες». Έτσι το έργο της Schmoll δικαίως συγκαταλέγεται ανάμεσα στις σημαντικότερες παρεμβάσεις της τελευταίας δεκαετίας στις μεταναστευτικές σπουδές και στις σπουδές φύλου.

Η Camille Schmoll (Καμίγ Σμολ) είναι γεωγράφος, διευθύντρια σπουδών στην *École des hautes études en sciences sociales (EHESS)* και μέλος του ερευνητικού κέντρου *Géographie-cités*. Είναι ειδική στα ζητήματα της μετανάστευσης, της κινητικότητας και του φύλου. Τα πιο πρόσφατα ερευνητικά της έργα εστιάζουν στην ηθική και πολιτική γεωγραφία των κινητικοτήτων, στη γυναικεία μετανάστευση στον μεσογειακό χώρο, καθώς και σε συγκριτικές προσεγγίσεις στις αστικές σπουδές και τις μεταναστευτικές σπουδές. Διευθύνει το ερευνητικό πρόγραμμα *VILMOUV*, το οποίο εστιάζει στη σχέση μεταξύ της κινητικότητας και των αστικών μετασχηματισμών στον

μεσογειακό χώρο, με χρηματοδότηση από την *École Française de Rome* και το *Institut Convergences Migrations*. Είναι συγγραφέας πολυάριθμων έργων για τη μετανάστευση και την κινητικότητα, μεταξύ των οποίων –πέραν του ανά χείρας βιβλίου– τα: *Chacun sa place. Une géographie morale des mobilités* (CNRS, 2025)· *Migration, Urbanity and Cosmopolitanism in a Globalized World* (Springer, 2021, σε συνεπιμέλεια με τις Héléne Thiollet, Catherine Lejeune και Delphine Pages El Karoui)· *Méditerranée: frontières à la dérive* (Le Passager Clandestin, 2018, σε συνεπιμέλεια με τη Nathalie Bernardie-Tahir)· και *Gender, Generation and the Family in International Migration* (Amsterdam University Press, 2011, σε συνεπιμέλεια με τους Eleonore Kofman, Albert Kraler και Martin Kohli). Είναι επιστημονική επιμελήτρια της μόνιμης έκθεσης του Εθνικού Μουσείου Ιστορίας της Μετανάστευσης στο Παρίσι.